

УДК 159.9

Шевяков О. В.

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри “Фінанси, облік та психологія”
Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро

Вакулик В. В.

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри хірургії і акушерства сільськогосподарських тварин
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

Чередніченко О. М.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри психології та соціальної роботи
Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія, м. Запоріжжя

МЕТОДИКА ОЦІНКИ РАДІОТРИВОЖНОСТІ ЯК ПРОЯВУ ПСИХОЕМОЦІЙНОЇ РЕАКЦІЇ

До негативних факторів, що впливають на організм людини в умовах техногенного, в тому числі й радіаційного, забруднення довкілля, і до яких людина мусить постійно адаптуватися, додається й психоемоційний стрес, який може підсилювати чутливість до дії цих факторів [1, с.39].

Психологічна дія загрози переопромінення або його реалізація, які неможливо розрізнити людині самотійно, є результатом дії психічних чинників зовнішнього середовища, які іманентно властиві будь-кому початково неконтрольованому радіаційному інциденту. При цьому виникають порушення процесів сприйняття і подолання радіаційної загрози, обов'язкові утруднення процесу адаптації в середовищі, що є основним завданням психічної сфери людини як однієї з його функціональних систем [2, с.220].

Контингенти з різними формами контакту з радіацією досить численні. Це працівники атомної промисловості і енергетики, фахівці деяких спеціальностей, що тимчасово виконують роботи, у тому числі протиаварійні. Ще більші за чисельністю контингенти, що мешкають поблизу від підприємств атомної галузі або на забруднених радіоактивними речовинами в результаті надрегламентних або аварійних викидів радіонуклідів територіях.

Встановлено, що непрямі збитки (моральні, соціальні, психологічні, політичні), що можуть виникнути через опромінення, визначають той стан здоров'я, який пов'язаний не з ймовірними захворюваннями від опромінення, а з душевним, соціальним благополуччям населення. Найбільш важливим в цій ситуації є відчуття тривоги за своє здоров'я і здоров'я своїх близьких (за даними анкетування 95 % респондентів визначили «Чорнобиль» як фактор ризику для свого здоров'я). Це об'єктивний стан суб'єктів опромінення, що виникає в людини у зв'язку з відсутністю почуття впливу на ситуацію, контролю.

Очікування небезпеки радіації породжує «радіофобію», змінює сприйняття і планування життя людей. Недостатня інформованість людей заважає правильному відношенню до феномену радіації, веде до помилок в ході

застосування різних засобів захисту, що мають відношення до атомної енергії. Поширеність джерел випромінювання і значний масив суперечливої інформації створюють для кожної людини умови для занепокоєння щодо впливу радіації на її здоров'я. Адекватність оцінки і відповіді на це питання залежить від джерел інформації, якими користується людина, її культури і освіти, що дозволяють грамотно оцінити інформацію, а також емоційного забарвлення цієї оцінки. Після аварії на Чорнобильській АЕС у суспільстві сформувалася і укріпилася домінанта «радіація небезпечна», яка реалізується серед населення перш за все високим рівнем очікування нової радіаційної аварії. Дія іонізуючого випромінювання відрізняється від впливу інших техногенних і природних чинників, оскільки сприйняття енергії випромінювання не має в організмі людини специфічних органів її рецепції. Інформація передається тільки словом, що так чи інакше оцінює кількісний рівень енергії і ступінь її небезпеки.

За нашими даними, емоційні наслідки радіаційних аварій включають депресію, занепокоєння, тривожність, посттравматичні розлади, і медично нез'ясовні соматичні симптоми. Ці ефекти є довготривалими і асоційовані із занепокоєнням з приводу розвитку онкологічного захворювання. Стверджуємо, спираючись на постчорнобильські дослідження, що матері новонароджених і ліквідатори переважають у групах ризику щодо розвитку емоційних розладів, викликаних «радіацією». Емоційні наслідки формуються незалежно від фактично отриманих доз опромінення. Важливість оцінки психологічного впливу обумовлена його хронізацією і даними, які демонструють, що негативні психічні стани асоційовані зі станом фізичного здоров'я, ранньою смертністю, зловживанням медичним обслуговуванням.

Таким чином, у населення, що мешкає в небезпечній зоні з допустимими рівнями радіації, можуть виникати різні порушення емоційної і поведінкової сфер, пограничні і клінічно обкреслені нозологічні форми нервово-психічних захворювань, що істотно обмежують працездатність людей.

Список літератури

1. Burlakova, I., Sheviakov, O., Kondes, T., Kornienko, V., Ostapenko, I., & Gerasimchuk, O. (2022). SOCIAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF OCCUPATIONAL HEALTH OF SPECIALISTS. *Pedagogy and Education Management Review*, (4), 38–43.

<https://doi.org/10.36690/2733-2039-2022-4-38>

2. Shevchenko O, Sheviakov O, Kornienko V, Burlakova I, Slavskaya Y, Sizov V, Dorohan S. Psychological components of the rehabilitation potential of specialists of low enforcement forces structures. *Med. perspekt.* [Internet]. 2022. Dec.29 [cited 2023 May 6]; 27(4): 214-21. Available from:

<http://journals.uran.ua/index.php/2307-0404/article/view/271228>